

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE, COMITETUL INTERNAȚIONAL AL CRUCII ROȘII ȘI DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR (PARTEA II)

Corneliu GUȘANU, doctorand (ORCID: 0000-0002-2376-106X)

Recenzent: **Olgă DORUL**, doctor în drept, conferențiar universitar

UNITED NATIONS, INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS AND INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW (PART II)

The codification process of international humanitarian law generally differs from the codification process of public international law. This specific situation is dictated by the fact that the founding states of the UN from the very beginning did not reach a consensus on the importance of codifying existing “laws and customs of war” and recognized at the customary level, due to misinterpretation of the two terms — jus ad bellum and jus in bello. In this context that the cooperation between the UN and the ICRC, the latter as the depository of instruments of international humanitarian law, must be viewed and analyzed. At the same time, with the end of the “Cold War”, there has been a common approach and approach by the UN and the ICRC on international humanitarian law in the light of contemporary interpretations of the field, in the context in which the “core” of human rights is a priority for both mentioned international organizations, organizations that represent a qualitative index for other regional international organizations.

Key words: International Humanitarian Law, ICRC, UN, codification, implementation, Conventions of Geneva, Additional Protocols, common article 3.

Procesul de codificare al dreptului internațional umanitar diferă în general de procesul de codificare al dreptul internațional public. Această situație specifică este dictată de faptul că statele fondatoare a ONU de la bun început nu au ajuns la consens asupra importanței codificării „legilor și cutumelor de război” existente și recunoscute la nivel cutumiar, din motiv de interpretare greșită a celor doi termeni — jus ad bellum și jus in bello. Or, anume în acest context trebuie privită și analizată cooperarea dintre ONU și CICR, ultimul în calitate de depozitar al instrumentelor de drept internațional umanitar. Totodată, odată cu sfârșitul „războiului rece”, s-a observat o apropiere și o abordare comună de către ONU și CICR în materie de drept internațional umanitar în lumina unor interpretări contemporane ale domeniului respectiv, în contextul în care „nucleul” drepturilor omului sunt o prioritate pentru ambele organizații internaționale menționate, organizații care reprezintă un indice calitativ pentru alte organizații internaționale regionale.

Cuvinte-cheie: drept internațional umanitar, CICR, ONU, codificare, implementare, Convențiile de la Geneva, Protocoalele adiționale, articolul 3 comun.

II. — ONU derivă?

Ceea ce noi venim să reamintim la subiectul consimțământului la acțiunile de ajutor, demonstrează că în realitate multe din conceptele pe care noi se pare că le reinventăm în ultimii ani, există deja în cadrul dreptului internațional cutumiar, în special ceea ce se referă la asistență. Între timp, reluarea acestor noțiuni în cadrul ONU obține să le modifice într-un sens nu de fiecare dată unanim acceptat, în special este cazul ingerinței umanitare.

A. — Recuperarea dispozițiilor dreptului internațional umanitar cutumiar -1- Asistența umanitară și dreptul de inițiativă.

Dreptul la inițiativă, convențional¹ și extra-convențional² autorizează de mult timp CICR sau orice altă organizație umanitară imparțială să acorde ajutor victimelor conflictelor armate și tuturor persoanelor ce suferă, cu sau fără consimțământul statelor suverane, dar în practică mai de cu, în contextul în care aceasta este condiția eficacității reale (mediatice) ale acestor acțiuni de ajutor, bine aranjate printr-o activitate diplomatică adecvată.³

De atunci, rezoluțiile 43/131⁴ și 45/100⁵ adoptate la 08.12.1988 și 14.12.1990 de Adunarea Generală a ONU, privind „asistența victimelor catastrofelor naturale și alte situații de urgență asemănătoare” și propunând studierea și punerea în aplicare a coridoarelor umanitare pentru a favoriza accesul la victime, prezintă probabil interesul de a lărgi câmpul de aplicare a dreptului internațional umanitar, care s-a axat la început în exclusivitate pe combatanți, apoi pe non-combatanți, apoi pe populația civilă, apoi pe conflictele armate non-internaționale, apoi, în final, odată cu adoptarea acestor rezoluții, diverse situații de urgență în afara unui conflict armat.

La limită, putem deci vorbi despre trei faze, trei generații succesive ale obiectului nostru de studii:

- 1) Dreptul de război *stricto sensu* sau „dreptul de Haga“;
- 2) Dreptul conflictelor armate sau „dreptul de Geneva“;

1 Articolul 3 comun, 9, 9, 9 și 10 ale Convențiilor I-IV; articolele 5-3 și 81 ale Protocolului adițional I; articolul 18 al Protocolului adițional II.

2 Statutul CICR sau al Mișcării internaționale a Crucii Roșii, articolul 5, par. 2-d.

3 Y. Sandoz. Droit ou devoir d'ingérence, droit à l'assistance: de quoi parle-t-on; In: Revue internationale de la Croix Rouge, nr. 795, mai/juin 1992, pp. 225-237 [on-line] <https://www.icrc.org/fr/doc/resources/documents/misc/5fzgl5.htm> (consultat la 13.03.2021).

4 Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 43/131 „Humanitarian assistance to victims of natural disasters and similar emergency situations„, [on-line] <https://undocs.org/en/A/RES/43/131> (consultat la 13.03.2021).

5 Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 45/100 „Humanitarian assistance to victims of natural disasters and similar emergency situations“ [on-line] <https://undocs.org/en/A/RES/45/100> (consultat la 13.03.2021).

- 3) Dreptul internațional umanitar *lato sensu*, care este cel promovat de CICR cu titlu convențional sau orice altă organizație umanitară imparțială, da, în egală măsură, al ONU, altfel spus, ale statelor, care după vom vedea, modifică datele problemei.

În rest, aceste soluția ale ONU nu remit nu în cauza suveranității statelor. Prima, de exemplu, „reafirmă suveranitatea statelor, integritatea teritorială și unitatea națională a statelor și recunoaște că este pentru fiecare stat este titular primul șef de a lua îngrijirea victimelor catastrofelor ce se produc pe teritoriul lor“. Însă, prin aplicarea principiului subsidiarității, pe care de exemplu UE îl cunoaște bine începând cu Tratatul de la Maastricht, ea dă la fel în caz de carență a statului afectat teritoriul, o fundamentare și o justificare pentru intervenție de urgență ale organizațiilor guvernamentale sau non-guvernamentale.

După scria unul din „părinții fondatori“ al acestui nou drept internațional umanitar Mario Bettati, nu există în principiu nici un risc de confuzie între „corteje de ambulanțe și diviziuni blindate“. Așa cum a relevat în acest sens Institutul de Drept Internațional în rezoluția finală a Congresului său de la Saint-Jacques de Comstelle, la 14.09.1989: „Acordarea ajutorului alimentar sau sanitar unui stat populația căruia este grav amenințată pentru viața și sănătate, nu va fi considerată ca o intervenție ilicită în afacerile interne ale statelor“⁶ și au putut fi aduse fundamentări, inclusiv din punct de vedere al dreptului internațional umanitar cutumiar și al dreptului internațional general, prin transferarea noțiunilor de drept de acostare și de pasaj inofensiv prin apele teritoriale ale unui stat conform prevederilor articolelor 17 și 18 ale Convenției de la Montego Bay asupra dreptului mării din 1982.

Altfel spus, se creează impresia că aceste rezoluții, pe de o parte, probabil au ascuns dezbaterile la nivel teoretic „drept“ sau „obligație“, „asistență“ sau „ingerință“, vizând statele organizațiile internaționale guvernamentale? Nu cunoaștem de fiecare dată la ce ne referim și aceste schimbări ar putea avea unele efecte neplăcute. Pe de altă parte, la un nivel politic, prudența formulării lor din cauza concesiunilor ce au făcut consimțământul față de unele state, în special din Lumea a Treia, demonstrează că lărgirea dreptului de asistență uneori care a avut loc, s-a făcut în detrimentul adâncirii și consacră probabil un oarecare pas înapoi în raport cu dreptul internațional umanitar tradițional, în special ce ține de această faimoasă chestiune al consimțământului statelor vizate, în nici un caz puse sub semnul întrebării aici.

În final, reamintim că asistența victimelor catastrofelor naturale era deja organizată, pe de o parte, în cadrul ONU, UNDRO (Biroul coordonatorului Națiunilor Unite pentru ajutor în caz de catastrofă) de mai mult timp — Rezoluția A/2816 (XXVI) din 14.12.1971,⁷

6 Institute de Droit International. Résolution adoptée par l'institut a la session de St. Jacques-de-Compostelle, 4-14 septembre 1989 [on-line] <https://www.jstor.org/stable/27877321?seq=1> (consultat la 13.03.2021).

7 Rezoluția Adunării Generale a ONU A/2816 (XXVI) din 14.12.1971 „Assistance in cases of natural disaster and other disaster situations“ [on-line] [https://undocs.org/en/A/RES/2816\(XXVI\)](https://undocs.org/en/A/RES/2816(XXVI)) (consultat la 13.03.2021).

prin care a primit mandat de a „coordona asistența acordată de ONU și de organizațiile interguvernamentale și non-guvernamentale, în special Crucea Roșie Internațională“, la fel cum UNHCR face pentru cea ce vizează ajutorul refugiaților.

De partea sa, CICR, cu ocazia conferințelor sale internaționale, a adoptat un ansamblu de principii, în special referitor la faza de urgență a operațiunilor de ajutor,⁸ în timp ce unui observator au dubii privind oportunitatea adoptării unor texte noi — Declarație, Cod de conduită.⁹

-2- Ingerința umanitară și obligația de a „face respectate“ Convențiile de la Geneva.

Statele părți la cele patru Convenții de la Geneva, altfel spus, marea majoritate a statelor lumii, a-au angajat în baza articolului 1 comun „să respecte“ ceea ce reiese din acesta, dar și în baza principiului *pacta sunt servanda* proclamat în mod solemn de Convenția de la Viena din 1969 asupra dreptului tratatelor prin articolul 26 „orice tratat în vigoare leagă părțile și trebuie să fie executat de ele cu buna credință“, dreptul internațional umanitar în orice circumstanțe, pe de o parte preluând dispozițiile acestora, pentru ca dreptul național să permită să-și respecte angajamentele convenționale, iar pe de altă parte, făcând presiune asupra oricărui alt stat, pentru ca acesta să respecte prevederile respective.

Aceste presiuni — diplomatice, economice sau de alt gen, cu excepția recurgerii la forță — poate și trebuie să emane de la toate statele părți la Convențiile de la Geneva sau la Protocolul I adițional, articolul 89 precizând că „în cazurile de violări grave ale Convențiilor sau ale prezentului Protocol, înaltele părți contractante se angajează să acționeze, atât împreună, cât și separat, în cooperare cu Organizația Națiunilor Unite și în conformitate cu Carta Națiunilor Unite“, fie că sunt neutre, aliate sau inamice. CICR a solicitat în mod public tuturor statelor de a interveni pentru a stopa încălcările dreptului internațional umanitar stabilite în timpul conflictului dintre Irak și Iran, de exemplu.¹⁰ În această optică putem face referință la rezoluția 540 adoptată de Consiliul de Securitate al ONU la 31.10.1983,¹¹ prin care a condamnat încălcările dreptului internațional umanitar comise în cadrul acestui

8 A se vedea: Rezoluția XXIV asupra „Principiilor și regulilor ce reglementează acțiunile de ajutor ale Crucii Roșii în caz de dezastru,, adoptată de cea de-a XXI-a Conferință de la Istanbul în 1969, completată cu cele votate la Teheran în 1973, București în 1977, Manila în 1981 etc.

9 Études internationales. Ballaloud, Jacques, Droits de l'homme et organisations internationales: Vers un nouvel ordre humanitaire mondial. Paris, Éditions Montchrestien, 1986. Michel Bélanger. Volume 19, Number 1, 1988 [on-line] <https://www.erudit.org/en/journals/ei/1988-v19-n1-ei3032/702304ar.pdf> (consultat la 13.03.2021).

10 A se vedea adresarea din 07.05.1983 reiterată la 13.02.1984 „CICR este convins că statele, fiind conștiente de veritabila miză ale acestui demers, vor avea dorința și capacitatea să transforme în acte concrete angajamentele pe care le-au acceptat și le-au asumat, angajându-se să respecte Convențiile de la Geneva.

11 Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 540 adoptată la 31.10.1983 privind situația între Iran și Iraq [on-line] [https://undocs.org/S/RES/540\(1983\)](https://undocs.org/S/RES/540(1983)) (consultat la 13.03.2021).

conflict. Ulterior, membrii Consiliului de Securitate, urmând declarația Președintelui Consiliului de Securitate din 30.03.1984, au semnalat nu doar utilizarea armelor chimice, încălcând astfel dreptul de Haga și Protocolul de la Geneva din 1925,¹² dar, în egală măsură, orice încălcare de drept internațional umanitar, invitând părțile la conflict să respecte „principiile și regulile general recunoscute de drept internațional umanitar aplicabile în timp de conflicte armate, precum și obligațiile ce reiese din convențiile internaționale destinate de a evita sau de a atenua suferințele umane cauzate de război”.¹³

Putem deci asigura că există pentru state, nu și pentru organizații internaționale interguvernamentale, o obligație de a „face respectat” dreptul internațional umanitar, fie în baza caracterului convențional, fie celui cutumiar, fiecare având un interes juridic pentru ca aceste drepturi să fie protejate — obligații *erga omnes*, după cum a fost constatat în cazul *Barcelona Traction* de Curtea Internațională de Justiție în 1970, la fel cum a fost menționat în 1972, de către comitetul de experți, în contextul pregătirii conferinței diplomatice, asupra unui text de origine al CICR, adoptat după dezbateri:

„Înaltele Părți Contractante, se angajează, în sensul articolului 1 comun Convențiilor, să respecte și să facă respectate aceste Convenții în orice circumstanțe, ele sunt invitate să contribuie la aplicarea acestor Convenții și a prezentului Protocol, în special printr-un demers de ordin umanitar pe lângă Părțile la conflict și prin acțiuni de securitate. Un astfel demers nu va fi considerat drept o ingerință în conflict.” În acest sens, CICR a lansat în 1985 un nou apel pentru mobilizare umanitară, reamintind că „... în cazul în care guvernele nu participă la un conflict, dar sunt, în principiu, în poziție de a influența pozitiv un guvern ce încălcă legile de război și se abțin de a utiliza influența lor, ele devin astfel complice ale încălcărilor comise.”¹⁴

De aici, atunci când statele au un interes de ordin juridic ca aceste principii să fie respectate, așa cum s-a expus CIJ în speța *Barcelona Traction*, lor le aparține dreptul de a lua măsurile necesare: presiuni diplomatice, măsuri de retorsiune sau de represalii,¹⁵ excluzând de fiecare dată aplicarea forței sau amenințarea cu forța, inclusiv pentru a impune respectarea drepturilor omului sau pentru a facilita ac-

12 Convenția privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora a fost adoptată mai târziu — la 13 ianuarie 1993, la Paris și a intrat în vigoare în 1997.

13 Appel du Secrétaire général de Nations-Unies à tous les Etats du 26.06.1984. Doc. ONU WS/1186.

14 Le Comité International de la Croix-Rouge : sa mission et son action. In : Revue international de la Croix Rouge. Volume 91. Sélection française, 2009. Débat humanitaire : droit, politique, action, pp. 283-298 [on-line] file:///C:/Users/Guest/Downloads/4024_001-ebook.pdf (consultat la 13.03.2021).

15 U. Palwankar. Mesures auxquelles peuvent recourir les Etats pour remplir leur obligation de faire respecter le droit international humanitaire. Revue international de la Croix Rouge, nr. 805, janvier/février, 1994, pp. 11-27 [on-line] <https://www.icrc.org/fr/doc/resources/documents/misc/5fzf95.htm> (consultat la 13.03.2021).

cesul la beneficiarii de ajutor umanitar, după cum s-a expus CIJ în 1949 în speța Strâmtoarea Corfu¹⁶ și în 1986 în speța privind activitățile militare și paramilitare în Nicaragua.¹⁷

Unicele excepții de la această prohibiție sunt legitima apărare și recurgerea colectivă la forța armată cu autorizarea Consiliului de Securitate al ONU în baza Capitolului VII al Cartei ONU ce vizează încetarea comiterii încălcărilor grave de drept internațional umanitar, în cazul în care Consiliul de Securitate consideră că acestea constituie amenințări pentru pacea și securitatea internațională, cum a fost, de exemplu, în cazul rezoluției nr. 689 din 09.04.1991¹⁸ prin care condiționa Irakul să înceteze represiunile împotriva populației civile kurde, care avea ca consecință amenințarea păcii și securității în regiune și ca această țară să coopereze cu Secretarul General, ca efect sau rezoluția nr. 794 din 03.12.1992¹⁹ referitor la starea de foamete și acțiunile bandelor armate în Somalia sau rezoluția nr. 814 din 26.03.1993²⁰ etc.

În aceste condiții, tot mai tare sunt auzite vocile celor ce susțin că ingerința nu constituie o noutate, ea fiind perfect legală. Între timp, în cazul în care vorbim despre o ingerință armată, trebuie să recunoaștem că ea nu-și are originea în dreptul internațional umanitar, ci în Carta ONU, ceea ce nu poate duce decât la politizare, a face să intervină statele într-o formă de acțiune umanitară până la rezervat pentru ONG neutre și imparțiale, a întreține o confuzie din ce în ce mai mare între genurile ce constituie amorsarea unei derivate preocupante.

B. — Evoluția controversată spre un „nou“ drept internațional umanitar

-1- Vicisitudinile intervențiilor militaro-umanitare

Bineînțeles, odată ce vedem copiii somalezi înfomețați, femeii bosniace violate, lagăre, purificare etnică sau masacre tribale, nimeni nu poate rămâne indiferent. În acest sens, catastrofele produse de om, nici într-un caz nu trebuie asimilate cu catastrofele naturale. Din acest punct de vedere, noua ordine umanitară internațională apare mai degrabă ca o simplă mască a noii ordini mondiale, astfel încercând să legitimăm uneori acțiunea umanitară în calitate de alibi al inacțiunii politice. Mai mult, ce rol exact poate fi atribuit acestor intervenții militaro-umanitare? Reduse la misiuni de inter-poziționare, totalmente neadaptate ca conflictele interne?

16 International Court of Justice. Corfu Channel (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania) [on-line] <https://www.icj-cij.org/en/case/1> (consultat la 13.03.2021).

17 International Court of Justice. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America) [on-line] <https://www.icj-cij.org/en/case/70> (consultat la 13.03.2021).

18 Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 689 din 09.04.1991 [on-line] [https://undocs.org/S/RES/689\(1991\)](https://undocs.org/S/RES/689(1991)) (consultat la 13.03.2021).

19 Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 794 din 03.12.1992 [on-line] [https://undocs.org/S/RES/794\(1992\)](https://undocs.org/S/RES/794(1992)) (consultat la 13.03.2021).

20 Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 814 din 26.03.1993 [on-line] [https://undocs.org/S/RES/814\(1993\)](https://undocs.org/S/RES/814(1993)) (consultat la 13.03.2021).

Ingerința armată în afacerea altora pentru binele acestora nu este ceva nou — de la aventurile coloniale bazate pe criterii civilizaționale — la Sfânta Alianță a monarhiilor contra Republicii Franceze sau mai recent „doctrina Brejnev” a suveranității limitate. Pe de altă parte, utilizarea dreptului de *veto* în cadrul Consiliului de Securitate al ONU, nu a permis de a reveni la intervenții umanitare adevărate, având misiunea de a proteja anumite valori. Putem aduce mai multe exemple — Franța a intervenit în Siria în 1860 pentru a salva maroniții masacrați de Druzi sau expediția franco-americo-italiano-britanică și japoneză contra boxerilor în 1901 pentru a proteja creștinii chinezi și străinii; cel al Belgiei în Congo în 1964; SUA în Saint Domingo în 1965; India în Pakistanul oriental în 1971; Turcia în Cipru în 1974; Israel în Entebbe în 1976; Franța în Kolwesi în 1978; Vietnam în Cambodgia în 1979; SUA în Iran în 1980 sau cele mai recente, SUA în Somalia în 1992, NATO în ex-Yugoslavia în 1999 etc. Nemaivorbind deja despre intervențiile armate din ultimul deceniu în Irak, Siria, Libia, de regulă în lipsa unor rezoluții expres din partea Consiliului de Securitate al ONU. În egală măsură, trebuie să menționăm incapacitatea Consiliului de Securitate de a reacționa la unele crize regionale, fiind blocat de același drept de *veto* din partea unor membri permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU, cum este cazul Ucrainei după ocuparea peninsulei Crimeea de către Federația Rusă în 2014 și declanșarea unui conflict armat „non-internațional” în sud-estul Ucrainei. Toate aceste exemple vin să pună sub semnul întrebării prohibiția formală a oricărei utilizări a forței în relațiile dintre state formulate în articolul 2 § 4 al Cartei ONU.

Într-o astfel de perspectivă, este clar că intervențiile militaro-umanitare moderne, chiar dacă sunt autorizate în unanimitate de Consiliul de Securitate, chiar dacă se impune și se acceptă de a le asocia tot mai mult cu trupe originare din statele Lumii a Treia, se reduce la un demers din partea unei țări bogate în direcția teritoriului țării mai sărace, ceea ce reflectă afirmația precum că „dreptul de ingerință este un drept al inegalității”.

Încheiere

Statele care au delegat CICR acțiunea umanitară în timp de conflict armat, se bazează pe ideea că reacția poate avea loc doar cu acordul și consimțământul statelor vizate, altfel spus, reflectând suveranitatea acestora, precum și neutralitatea și imparțialitatea. Iată că astăzi, ele au întreprins să preia în mâinile lor, prin intermediul ONU, cu consecință paradoxală, care este din ce în ce mai posibilă, de a se depăși de acordul lor ceea ce are loc în interiorul frontierelor sale și calificat discreționar de membrii Consiliului de Securitate „pericol pentru pace și securitatea internațională”. În așa fel, chiar și slăbirea sau dislocarea statelor nu au antrenat nicicând o restabilire a drepturilor omului (Liban, Somalia, ex-Yugoslavia) urgența umanitară consistă probabil în zilele noastre, la restaurarea deplină a suveranității statelor minate din interior de micro-naționalisme și slăbite din exterior prin ingerința umanitară armată în serviciul obiectivelor sau în compensarea intereselor Marilor Puteri.

În această perspectivă, părea destul de util (ne referim la perioada imediată după sfârșitul „războiului rece“) ca în timpul Conferinței mondiale asupra drepturilor omului, organizate la Viena de ONU în iunie 1993, pentru a afirma caracterul veritabil universal a principiilor Declarației din 1948, s-au reunit, la inițiativa CICR, Conferința internațională asupra protecției victimelor de război, la Geneva în august 1993, în cadrul căreia 159 de țări s-au angajat în mod solemn să respecte și să facă să fie respectat dreptul internațional umanitar, să vegheze caracterul independent, apolitic și imparțial al acțiunii umanitare și să amelioreze eficacitatea punerii sale în aplicare. Această recentrare necesară trece fără dubii prin crearea unei structuri de tipul „Observator permanent al aplicării dreptului internațional umanitar“, permițând statelor ce nu au ratificat Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva sau care nu au recunoscut competențele Comisiei internaționale de stabilire a faptelor să fie prezente, astfel ca prin parcurgerea periodicității Conferinței internaționale a CICR, unica instanță în cadrul căreia Mișcarea Crucii Roșii și statele pot dialoga și unde trebuie să fie tratate problemele teoretice ale dreptului internațional umanitar, dar care se reunește o dată la patru ani, în timp ce Adunarea Generală a ONU ține o sesiune anual, iar Consiliul de Securitate se reunește după necesitate.

S-ar putea, de exemplu, de concentrat asupra completării dispozițiilor Protocolului II adițional asupra conflictelor non-internaționale (în pofida reticenței unor state), privind protecția personalului misiunilor umanitare, privind o mai bună aplicare pe teren a dispozițiilor actuale ale dreptului internațional umanitar și privind o mai mare coordonare a diverselor intervenții, inclusiv cele de natură militară (ONU, state, ingerință, politizare) și a celor de natură umanitară (CICR, alte ONG, asistență, neutralitate).

Aceasta este ceea ce eram tentați să numim „obstacol militaro-umanitar“, care consistă a invoca un drept destinat să înmuia războiul (*jus in bello* sau dreptul internațional umanitar) pentru a justifica recurgerea la forță împotriva celor mai slabi (*jus ad bellum*, redescoperit din noțiunea de „război corect“ în cadrul Capitolului VII al Cartei ONU), care nu este uneori perfect, o recurgere la forță sau la slăbiciunea instituționalizată, atunci când „căștile albastre“, greșeală a mandatului adecvat nu parvin să fie respectate zonele de securitate declarate în mod oficial.